

NOTAT

Til Stortingets næringskomité

11. oktober 2020

KOMMENTARER TIL REGJERINGENS FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT FOR 2021

Oppsummering:

I dette notatet kommenteres (1) regjeringens omtale av konkurransepolitikk og dagligvaresektoren i Nasjonalbudsjettet, (2) bevilgningene til Konkurransetilsynet og det nye dagligvaretilsynet i Nærings- og fiskeridepartementets budsjettproposisjon og (3) bevilgningene til Mattilsynet og den såkalte IBU-ordningen i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon.

Omtalen av konkurransepolitikk og dagligvaresektoren i Meld. St. 1 (2020-2021) Nasjonalbudsjettet 2021. Kapittel 5 Tiltak for økt produktivitet og en mer effektiv økonomi.

I Nasjonalbudsjettet fremholder regjeringen uten noen nærmere begrunnelse, at ulike innkjøpsbetingelser i dagligvaresektoren blant annet kan knyttes til det norske importvernet på landbruksvarer og konsentrerte leverandørmarkeder.

NHO Mat og Drikke er kritisk til denne vurderingen. Tvert imot mener NHO Mat og Drikke at en forholdsvis stor nasjonal og internasjonal konkurranse på leverandørleddet i det norske markedet gir de tre dagligvarekjedene store valgmuligheter mellom ulike produsenter.

Det er en viss leverandørkonsentrasjon i den norske verdikjeden for mat og drikke. Dette kan, bl.a. slik Oslo Economics peker på i sin rapport fra 2017, skyldes at Norge er et forholdsvis lite marked med rom for et begrenset antall leverandører innenfor hver varegruppe. Likefullt er situasjonen at det bak de store leverandørene er en hale av mindre utfordrerbedrifter. En rekke markeder preges av konkurranse fra et mangfold av leverandørbedrifter som påvirker både produktutvikling og priser. Det er heller ikke slik at en leverandør som samlet sett anses som en stor aktør, nødvendigvis er størst i alle kategorier.

Videre viser beregninger basert på grunnlag av data fra Nielsen Norge, at 71 pst. av omsetningen i dagligvarehandelen i Norge er varer som har full importkonkurranse. Tall fra Landbruksdirektoratet, som viser at importen av landbruksbaserte næringsmidler øker mer enn eksporten, og økningen i importen av såkalte RÅK-varer, forsterker dette bildet. For rekke varegrupper kan dagligvarekjedene m.a.o. benytte seg av utenlandske leverandører i konkurranse med de norske leverandørene.

NHO Mat og Drikke mener derfor at hovedproblemstillingen er at mens dagligvarekjedene kan forholde seg til et stort antall norske og utenlandske mat- og drikkeprodusenter med konkurrerende produkter som kan erstatte andre leverandører, har leverandørene kun tre kunder å forholde seg til i form av dagligvarekjedenes grossist- og distribusjonsledd. Dagligvarekjedene kan også benytte egne merkevarer, og gjør i stigende grad dette.

Prop. 1 S (2020-2021) Nærings- og fiskeridepartementet

Kapittel 911, 3911 Konkurransetilsynet.

NHO Mat og Drikke er opptatt av virksom konkurranse i hele verdikjeden for mat og drikke til beste for forbrukerne og næringsaktørene. Dagligvaremarkedet er stort og berører alle, og konkurransesituasjonen i markedet har vesentlig betydning for både forbrukerne og mat- og drikkeprodusentene. Det er derfor positivt at regjeringen foreslår å øremerke 8,5 millioner kroner av Konkurransetilsynets budsjett til å styrke arbeidet med konkurransen i dagligvaresektoren.

Kapittel 913 Dagligvaretilsynet.

Det er bra at Dagligvaretilsynet nå kommer på plass fra 1. januar 2021 med en bevilgning på 6,5 millioner kroner. Det er viktig at tilsynet raskt blir etablert, får tak i nødvendige ansatte og kompetanse, og starter opp med utadrettet virksomhet og veiledning av partene i verdikjeden for mat og drikke allerede våren 2021.

Etablering av Dagligvaretilsynet og styrking av Konkurransetilsynet er viktig for å få en bedre kontroll over konkurransesituasjonen i markedet og balanse i styrkeforholdet mellom dagligvarekjedenes innkjøpsstyrke og leverandørene.

Prop. 1 S (2020-2021) Landbruks- og matdepartementet

Kapittel 1115, post 01 Mattilsynet.

Norsk mat- og drikkenæring er avhengig av at Mattilsynet er et godt og velfungerende tilsyn som driver veiledning og rådgivning som bidrar til god matsikkerhet og vekst i næringen. Tilsynet må ha nødvendige ressurser og rutiner for å sikre en god forvaltningspraksis og gjennomføre tilsyn på en god og korrekt måte.

NHO Mat og Drikke ser med bekymring på at Mattilsynets budsjett ikke økes. NHO Mat og Drikke mener at det er helt nødvendig at det settes av økte midler til drift av Mattilsynet, slik at det varslede forbedringsarbeidet gjennomføres samtidig med at tilsynet fortløpende løser sine forvaltningsoppgaver.

Kapittel 1150, post 50 Tilskott til Landbrukets Utviklingsfond (LUF)

Det er et stort udekket behov for oppgradering av driftsbygninger i landbruket. Dette skyldes bl.a. nye krav til overgang fra bås til løsdrift for storfe fra 2024, og oppfølging av satsingen på økt produksjon av grønnsaker, frukt, bær og poteter. Investeringer i infrastruktur er videre et egnet tiltak for å stimulere økonomien etter pandemien.

Investeringer som gir mer effektiv infrastruktur i jordbruket, er viktig også for mat- og drikkenæringen. NHO Mat og Drikke viser ellers til Norges Bondelags vurdering av at tilføring av 300 millioner kroner til IBU-ordningen vil kunne utløse det dobbelte i investeringer, d.v.s. om lag 600-900 millioner kroner. På dette grunnlag støtter NHO Mat og Drikke Bondelagets forslag.